

**VALÓSÁG VAGY ILLÚZIÓ?
A KÓROS ELVÁRÁSKERÜLÉS, AZAZ A PDA TUDOMÁNYOS FÓKUSZÚ VIZSGÁLATA
HAZAI SZAKIRODALMI BÁZISRA ALAPOZOTTAN**

Vida Gergő (PhD, Habil.)¹
Soproni Egyetem (Magyarország)

Dabrowsky Ádám²
Pécsi Tudományegyetem
Kvalitatív- és Kevert Eljárások Módszertani Kutatócsoport
(Magyarország)

Cite: Vida Gergő, & Dabrowsky Ádám (2025). Valóság vagy illúzió? A kóros elváráskerülés, azaz a PDA tudományos fókuszú vizsgálata hazai szakirodalmi bázisra alapozottan. *Különleges Bánásmód Interdiszciplináris folyóirat [Special Treatment Interdisciplinary Journal]*, 11(4), 187–194. DOI <https://doi.org/10.18458/KB.2025.4.187>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

EP / EE: Ethics Permission / Etikai engedély: KB/2025/0052

Reviewers: *Public Reviewers / Nyilvános Lektorok:*

- Lektorok:**
1. Németh Dóra Katalin (PhD), Soproni Egyetem (Magyarország)
 2. Faragó Beatrix (PhD), Eötvös Lóránd Tudományegyetem (Magyarország)

Anonymous reviewers / Anonim lektorok:

3. Anonymous reviewer (PhD) / Anonim lektor (PhD)
4. Anonymous reviewer (PhD) / Anonim lektor (PhD)

Absztrakt

A kóros elváráskerülés (Pathological Demand Avoidance – PDA) a rendelkezésre álló leírások alapján olyan viselkedéses mintázat, amely az elvárásokkal szembeni szélsőséges, szorongással átszőtt ellenállásban és oppozíciós viselkedésformákban nyilvánulhat meg. A leírt „tüneteit” tekintve sok területen átfedést mutathat az autizmus spektrumzavar sajátosságaival, mely miatt tanulmányunk fókuszába került. A PDA nem része a hivatalos diagnosztikai rendszereknek (DSM–5, ICD–11), így gyakran más zavarokkal – elsősorban autizmussal, oppozíciós viselkedészavarral vagy ADHD-val – keveredhet és meggondolatlan használata kifejezetten megtévesztő lehet. Hiszen ez a fajta keveredés vagy potenciális félreértelmezés nem csupán diagnosztikai zavart okozhat, hanem hátráltathatja az érintettek számára megfelelő pedagógiai és terápiás beavatkozások kialakítását is. Az inkluzív nevelés elvei alapján minden tanulónak joga van az

¹ Vida Gergő (PhD, Habil.), Soproni Egyetem (Magyarország). E-mail: vida.gergo@pte.hu ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1685-8998>

² Dabrowsky Ádám, Pécsi Tudományegyetem Kvalitatív- és Kevert Eljárások Módszertani Kutatócsoport (Magyarország).

egyéni szükségleteire szabott támogatáshoz. A PDA azonban jelenleg kívül esik a gyógypedagógiai és pszichológiai ellátórendszer kategóriáin, így az érintettnek vélt gyermekek és családjaik gyakran marginalizált helyzetbe kerülnek vagy később juthatnak adekvát diagnosztikára alapozott intervencióhoz. A tanulmány mellett érvel, hogy a PDA tudományos alapú megközelítése, felismerése és értelmezése nemcsak kizárólag etikai kérdés, hanem a méltányosság, a pedagógiai rugalmasság és a társadalmi befogadás aspektusából is szükségesen definiálendő. Meglátásunk alapján érvelhető, hogy a PDA „diagnózisa” tudományos fókuszú vizsgálat tárgya legyen. A tanulmány célja, hogy elemezze a rendelkezésre álló források megállapításait, hogy egyáltalán mit érthetünk PDA-nak, illetve, hogy az, mint önálló viselkedési profiltípus miképpen vehető figyelembe.

Kulcsszavak: PDA, ASD, diagnosztika, dokumentumelemzés

Diszciplína: neveléstudomány

Abstract

Reality or illusion? A scientific focused examination of pathological expectation avoidance, or PDA, based on domestic literature

Pathological Demand Avoidance (PDA) is a behavioural pattern that, based on available descriptions, can manifest itself in extreme, anxiety-ridden resistance to expectations and oppositional behaviour. In terms of its described "symptoms," it may overlap with many areas of autism spectrum disorder, which is why it became the focus of our study, as PDA is not part of the official diagnostic systems (DSM-5, ICD-11) and is therefore often confused with other disorders, primarily autism, oppositional defiant disorder, or ADHD, and its indiscriminate use can be particularly misleading. This kind of confusion or potential misinterpretation not only causes diagnostic problems but can also hinder the development of appropriate educational and therapeutic interventions for those affected. Based on the principles of inclusive education, every student has the right to support tailored to their individual needs. However, PDA currently falls outside the categories of special education and psychological care, so children are believed to be affected, and their families are often marginalised or may not receive adequate diagnosis-based intervention until later. This study argues that a scientific approach to PDA, its recognition and interpretation, is not only an ethical issue but can also be understood from the perspective of fairness, pedagogical flexibility, and social inclusion. Based on our findings, it can be argued that the "diagnosis" of PDA should be the subject of scientific research. The aim of this study is to analyse the findings of available sources to determine what we can understand by PDA and how it can be considered as a separate behavioural profile type.

Keywords: PDA, ASD, diagnostics, document analysis

Disciplines: Education Science

Bevezetés és fogalmi lehatárolás

Pathological Demand Avoidance (PDA), magyarul *kóros elváráskerülés*, valójában egy viselkedési profiltípusként értelmezhető, amelyet elsőként Elizabeth Newson azonosított az 1980-as években az autiz-

mus spektrumzavarral élő gyermekek egy alcsoportjánál (Newson, Le Maréchal és David, 2003). A PDA központi jellemzője ez alapján úgy határozható le, hogy az elvárások – még a mindennapi, semlegesnek tűnő utasítások is – extrém és

szorongásvezérelt elkerülése, amely olykor manipulatív formát is ölthet (Christie, Duncan, Fidler és Healy, 2012). Bár a tanulmánynak nem fókusza az ASD klasszikus meghatározása, de tekintettel arra, hogy átfedések tapasztalhatók a két csoport leírására szolgáló tünettán között, érvelhető annak megemlítése, hogy a PDA esetében nem a változásoktól való félelem dominál, ahogy több esetben az ASD tekintetében, hanem az autonómia elvesztésétől való szorongás generálhatja mindezt (O’Nions et al., 2014).

A fogalom jelenleg nem része sem a DSM–5, sem az BNO–11 hivatalos diagnosztikai rendszerének, így a tudományos konszenzus sem feltétlenül egységes (Greenhalgh, 2014). A nemzetközi szakirodalomban ugyan bővül az elméleti és gyakorlati ismeretanyag, de a hazai nyelvű feldolgozások száma igen korlátozott. A rendelkezésre álló magyar nyelvű források döntően alkalmazott szemléletűek, gyakorlati segédanyagokként vagy ismeretterjesztő szöveggként jelennek meg, nem ritkán szürke zónába sorolható médiumokban (Skatulya.hu, 2021; Csemetefejlesztő.hu, 2021).

A nemzetközi források közül Phil Christie és Zara Healy munkássága tekinthető abból a szempontból relevánsnak, hogy megpróbálja egyértelműen lehatárolni a PDA-val küzdő gyermekek körét. (Christie és tsai, 2012). A hazai irodalom ezzel szemben erőteljesen publicisztikai vagy alkalmazott szemléletű. A Csemetefejlesztő.hu (2021) négy részes cikksorozatában kísérletet tesz a diagnosztikai kritériumok meghatározására, míg a Skatulya.hu (2021) a polivagális elmélet (Porges, 2023) alapján idegrendszeri háttérrel vázol. A Raabe.hu kiadványa (Balázs, 2022) gyakorlati pedagógiai stratégiákat is felvonultat, emiatt feltételezhetően jól alkalmazható és komoly segítség lehet a problémával küzdő családok, szakemberek számára egyaránt.

Hazai források és a tudományos igényű gyógy-pedagógiai diskurzus a tanulmány írásának időpontjában még nem érintették a témát, mely óvatosságra int. Ezzel szemben azonban elmondható, hogy a

témát érintő nemzetközi kutatásokhoz köthetően széleskörű szakirodalom érhető el. A nem feltétlenül tudományos igényű hazai források meglátásunk szerint ennek ellenére is értékes információkkal szolgálhatnak a fogalmi tisztázás, a tüneti leírás és a nevelési gyakorlat szempontjából. Így a problémával küzdő magyar családok számára más anyanyelvű forrás nem érhető el.

A fogalmi lehatárolás meglátásunk szerint ezért is elengedhetetlen, mivel a PDA gyakran átfedést mutathat más fejlődési zavarokkal – leggyakrabban az autizmus spektrumzavarral, az oppozíciós magatartászavarral (ODD), valamint az ADHD-val (Christie és tsai, 2012; O’Nions et al., 2015). A differenciáldiagnosztikai bizonytalanság nem csupán a szakértői döntéshozatalban okozhat zavart, hanem kihathat a pedagógiai beavatkozásokra, az inklúzió mértékére és a gyermekek jogainak érvényesülésére is (Mező, 2023).

Jelen tanulmány célja, hogy a magyar nyelvű forrásanyag kritikai áttekintésére építve fogalmi keretet adjon a PDA értelmezéséhez, és egyben hozzájáruljon egy olyan tudományos diskurzus kialakításához, amely a diagnosztikai, pedagógiai és etikai szempontokat egyaránt figyelembe veszi.

Összefoglalva a PDA egyik legjellemzőbb vonása az lehet, hogy az érintettek szélsőséges, szorongással terhelt módon kerülhetik az elvárásokat, legyenek azok külső utasítások vagy akár belső késztetések. A PDA így nem egyszerűen engedetlenség vagy dacos viselkedés, hanem egy olyan oppozíciós elkerülő magatartás, mely manipulációs elemeket is tartalmazhat, például szerepjátékot, tagadást, humoros elterelést, passzivitást vagy akár dühkitörést is az érintett részéről. A viselkedés mögött gyakran magas szintű szociális megértés és intenzív szorongás húzódhat meg (Christie, Duncan, Fidler és Healy, 2012; O’Nions et al., 2015).

A PDA ugyan jelenleg nem szerepel hivatalos diagnosztikai kategóriaként sem, számos szakember az autizmus spektrum egy altípusaként kezeli (PDA Society, 2023). Emellett egy másik diskurzus

különálló profiltípusként tekint rá, mely azzal magyarázható, hogy a PDA-val küzdő gyermekek gyakran nem mutatják a tipikus autisztikus rigiditást vagy társas elzárkózást, ugyanakkor a szociális elvárásokkal szembeni túlérzékenységük miatt mégis súlyos adaptációs nehézségekkel küzdhetnek. A Raabe.hu kiadványa (Balázs, 2022, o.n.) a következő megfogalmazást alkalmazza: „Az autizmus spektrum zavarán belül egyre többször állapítanak meg egy különálló profilt, melynek röviden PDA a neve”

Alkalmazott módszertan

Jelen tanulmány kvalitatív forráselemzésre (documentary review) épül, amelynek célja a magyar és releváns, angol nyelvű, nyílt hozzáférésű tudományos és gyakorlati szövegek szisztematikus áttekintése volt a Pathological Demand Avoidance (PDA) témakörében. A módszer elméleti alapjait a narratív bizonyítékösszegzés (narratív evidence synthesis - Popay és tsai, 2006), valamint a leíró feltáró áttekintés (descriptive scoping review- Arksey és O'Malley, 2005; Levac és tsai, 2010) megközelítéseit használtuk fel. E keretek lehetővé tehetik, hogy az elemzés fókuszja ne csupán a tartalmak jelenlétére, hanem a fogalmi hálózatok alakulására, diskurzív stratégiákra és értelmezési keretekre is kiterjedhessen.

A vizsgálat során célirányos, inkluzív forráskiválasztási stratégiát alkalmaztunk, azaz olyan szövegeket gyűjtöttünk és elemeztünk, amelyek a PDA fogalmát a hazai szakmai, gyógypedagógiai vagy pszichológiai diskurzus részeként jeleníthetik meg. A szelekció során szerettünk volna arra fókuszálni, hogy releváns és a társadalmi inklúzió, pedagógiai méltányosság és diagnosztikai határzónák kulcsfogalmait is tematizálhassuk, akár implicit, akár explicit módon, azonban a megfelelő források hiánya ezt megakadályozta.

A források többsége ugyanis nem formális kontextusból származik (online publikációk, gyakorlati segédanyagok), amely sajátos hibrid diskurzustér

kialakulását jelezheti a PDA értelmezésében és hatással volt a megválasztott kutatómódszertani stratégiára is. A vizsgálat egyik implikációja, hogy a magyar nyelvű források tudományos lektorálás nélkül közvetítenek diagnosztikai és pedagógiai értelemben érvényesnek állított ismereteket. Ez részben illeszthető a gyakorlatorientált tudományosság paradigmájába (Greenhalgh, 2014), ahol a „szürke zóna” forrásai is érdemi hozzájárulást nyújtanak a pedagógiai stratégiák formálásához.

Meglátásunk alapján azonban ez a legenyhébb megfogalmazás alapján is minimum kockázatos. A forráskészlet formai heterogenitása, a tudományos lektoráltság hiánya, valamint a témakör marginalitása alapján a kvalitatív kutatási stratégiák közül így a dokumentumelemzésre (document analysis) váltottunk, ugyanis ez a módszertan bizonyult a leginkább adekvátnak. A dokumentumelemzés mint önálló módszer a társadalomtudományi kutatásban mára alkalmazható és elterjedt eszköznek nevezhető, választásunkat továbbá az is érvelte, hogy elsősorban akkor nyerhet relevanciát, amikor az elemzendő jelenség vagy probléma egység még nem rendelkezik stabil empirikus operacionalizálással, vagy amikor a szakmai-társadalmi diskurzus maga is vizsgálati tárggyá válik (Bowen, 2009; Rapley, 2007).

A dokumentumelemzés során a szövegek nem pusztán adatforrásként funkcionálhatnak, hanem jelentéshordozó kontextusokként is, amelyek meg is konstruálhatják és közvetíthetik a vizsgált fogalmat – jelen esetben a PDA-t – (Prior, 2003). A módszer lehetővé teheti, hogy a kutató reflektáljon a források keletkezési környezetére, célközönségére, normatív előfeltevéseire, valamint arra is, hogy milyen diskurzusformáló hatásokat gyakorolnak a szakmai térben (Atkinson & Coffey, 2011).

A jelen vizsgálatban a dokumentumelemzést hibrid stratégiaként alkalmaztuk: egyszerre végeztünk deskriptív feltárást, azaz a szövegek metaadatainak (pl. szerzői háttér, kiadói környezet, célközönség) elemzését, valamint tematikus tartalomelemzést

(Braun & Clarke, 2006), fókuszálva a PDA konceptualizálásának módjaira, metaforikus struktúráira és diszkurzív elhelyezkedésére. Az elemzés során arra törekedtünk, hogy a dokumentumokat ne csupán információhordozóként, hanem diskurzív aktorokként értelmezzük, amelyek részt vesznek a PDA fogalmának szakmai térben való „létrehozásában” (Phillips & Hardy, 2002).

A dokumentumelemzés módszertani beágyazottsága lehetővé teszi, hogy egy olyan témakör esetében is érvényes következtetéseket vonjunk le, amely nem rendelkezik kiterjedt empirikus kutatási múlttal, de egyre több szakmai, gyakorlati és társadalmi narratívában jelenik meg, mint diagnosztikai kihívás és inklúziós kérdés. A PDA ilyen értelemben nemcsak kutatási tárgy, hanem kialakulóban lévő diszciplináris határfogalom, amelynek értelmezéséhez elengedhetetlen a dokumentumok kritikai és kontextuális elemzése.

Minta

A jelen kutatás dokumentumelemzésen (Bowen, 2009; Prior, 2003) alapul, amelynek célja a Pathological Demand Avoidance (PDA) magyar és nemzetközi diskurzusbeli megjelenéseinek feltárása. A mintavétel elve célirányos, elmélet vezérelt stratégiát követett (Patton, 2002), amely a téma szempontjából informatív és releváns dokumentumok beválogatására irányult. A minta kiválasztását befolyásolta, hogy a PDA a magyar szakirodalomban marginalizált jelenségként van jelen, így a formálisan nem lektorált, ún. „szürke irodalom” (Grey Literature) is elemzési egységként szolgált (Paez, 2017).

A beválogatási kritériumok a következők voltak:

1. A dokumentum közvetlenül vagy közvetetten foglalkozik a PDA fogalmával.
2. A szöveg releváns a gyógypedagógia, pszichológia vagy neveléstudomány kontextusában.
3. A szöveg magyar nyelvű, vagy nemzetközi, de nyílt hozzáférésű tudományos forrás.

A végleges minta négy klaszterbe sorolható:

- 1) hazai online ismeretterjesztő és szakmai oldalak (pl. Csemetefejleszto.hu, Skatulya.hu),
- 2) nem lektorált, de fogalmi szintű hazai reflexiók
- 3) nemzetközi tudományos források (pl. Newson et al., 2003; Christie et al., 2012; O’Nions et al., 2014, 2015),
- 4) támogató módszertani és elméleti keretek (pl. Porges, 2021; Greenhalgh, 2014).

Adatelemzés

Az adatok elemzése a már említett tematikus dokumentumelemzés formájában történt, a Braun és Clarke (2006) által javasolt fázisok szerint: 1. ismerkedés az adatokkal, 2. kezdeti kódolás, 3. tematikus egységek kialakítása, 4. témák áttekintése és újrakontextualizálása.

A dokumentumokat nemcsak tartalmi, hanem diskurzusalapú szempontok mentén is értelmeztük, figyelembe véve a szerzői célokat, a publikációs környezetet, és a feltételezett befogadóközönséget (Atkinson & Coffey, 2011; Phillips & Hardy, 2002).

Az elemzés során három elsődleges elemzési dimenzió alakult ki: 1. Fogalmi pozicionálás (pl. PDA mint az autizmus altípusa, határzavar). 2. Pedagógiai értelmezések (pl. viselkedésszabályozás, elkerülési stratégiák). 3. Diskurzusfunkciók (pl. legitímáció, szülői tapasztalat, szakmai érzékenyítés)

Az elemzés során a Braun és Clarke (2006) által kidolgozott tematikus elemzés lépéseit követtük. Releváns lehet annak ismételt kiemelése, hogy a témák áttekintése után újrakontextualizáltuk azokat a tanulmány fókuszához igazítva. A dokumentumokat tartalmi és diskurzív szempontból vizsgáltuk, különös tekintettel a szerzői pozíciókra és a befogadóközönség feltételezett karakterére, melyből az értelmezési dimenziókat megrajzoltuk. Az elemzés tehát nem csupán információt közvetít és leíró jellegű összesítés, hanem a PDA-fogalom társadalmi építkezésének hazai mintázataira is utal.

Eredmények

A dokumentumelemzés során azonosított négy forrástípus mind eltérő módon járulhat hozzá a PDA fogalmának gyakorlatorientált értelmezéséhez. A hazai forrásokról elmondható, hogy pedagógiai gyakorlatra épülnek, erőteljes gyakorlati érzékenyítést nyújthatnak, de tudományosan nem érvényesített módszertanra alapozottak és emiatt óvatossággal kezelendők, illetve kimarad belőlük az elvárható limitációk pontos leírása.

A fogalmi reflexiók, bár kevésbé terjedtek el, fontos elméleti keretet adhatnak az átmeneti diagnosztikai zónák értelmezéséhez. A nemzetközi irodalom empirikusan megalapozottabb, diagnosztikai eszközöket és érvényességi kereteket határozottabban biztosít. A módszertani és elméleti keretek – mint a polivagális elmélet vagy a dokumentumelemzés metodológiája – megalapozhatják a kutatás reflexív és etikus megközelítését és kiterjesztését. Az eredményekből meglátásunk alapján kirajzolódik, hogy a magyar nyelvű PDA-diskurzus strukturálatlan, de egyre aktívabb, és erős gyakorlati igényt közvetít a tudományos értelmezés felé. Viszont sokkal inkább közösségi oldalakon zajlik mindez (pl.: Kéz a kézben szülőcsoport – facebook stb.). Meglátásunk szerint a hazai, tudományos igényű gyógypedagógusközösség megnyilvánulása és további kutatások megkezdése a témában érvelhető, hiszen nemzetközileg elfogadhatónak ítéltető tudományos vita zajlik a témáról, Magyarországon pedig a szülői csoportokban már felmerült az igény a PDA-val kapcsolatos képzésekre és információkra, valamint a szakmai segítségnyújtásra.

A dokumentumelemzés eredményeként tehát négy fő diskurzustípust azonosíthatunk:

1. *Hazai online források*: jellemzőjük a gyakorlati orientáció, tapasztalati példák és az edukációs célzat. Nem lektoráltak, azonban erőteljes jelentésszervező szereppel bírnak a hazai gyógypedagógiai gyakorlatban, szülői csoportokban
2. *Hazai szakmai reflexiók*: kevés számban

elérhető, és inkább fogalmi átmeneti kategóriaként jelenítik meg a PDA-t, gyakorlatilag szakmai, tudományos lenyomat nélküli elméleti keret, amely a viselkedési hátrázavarokat tárgyalja és az ASD alá sorolja.

3. *Nemzetközi tudományos irodalom*: a leginkább strukturált, empirikus háttérrel rendelkező forráscsoport. A PDA konceptualizálása itt diagnosztikai kérdéssé válik, és kapcsolatban áll az autizmus spektrum rugalmasságával és az elvárásoktól való autonóm szorongásos elkerüléssel (Newson et al., 2003; O’Nions et al., 2015).
4. *Támogató elméleti keretek*: idegrendszeri háttérként a polivagális elmélet (Porges, 2021), míg módszertani alapként a gyakorlatorientált tudományosság (Greenhalgh, 2014) és a diskurzuselméleti dokumentumelemzés szolgáltak (Bowen, 2009; Prior, 2003).

Konklúziók

A dokumentumelemzés eredményei alapján a PDA a magyar nyelvhasználatban fogalmilag jelen van, de a tudományos konszolidáció, diagnosztikai validáció és intézményi integráció még nem történt meg. A szövegek hibriditása – gyakorlati és elméleti elemek keveredése – egy sajátos diskurzustér kialakulását jelzi, amelyben a nem formális források is érdemi szereplővé válnak. A dokumentumelemzés lehetővé tette, hogy a forrásokat nem csupán adatközléseik, hanem jelentésteremtő szerepük alapján vizsgáljuk, ami különösen fontos egy olyan feltörekvő, de nem kodifikált terület esetén, mint a PDA. A megközelítés segített felismerni, hogy a PDA hazai értelmezései között egyensúlytalanság tapasztalható a gyakorlati felismerés és a tudományos feldolgozottság között – ez pedig az inklúzió és méltányosság szempontjából hosszú távon kritikus kérdéssé válhat. A kutatás egyik legfőbb következtetése, hogy a PDA fogalma a

magyar szakmai közösségben létező, de nem formalizált konstrukció. A források hibriditása – a gyakorlati tudás és az elméleti keretek keveredése – arra utal, hogy a PDA-t nem lehet kizárólag diagnosztikai kategóriaként értelmezni. Ehelyett társadalmi és pedagógiai fogalomként kell kezelni, amely az inklúzió, méltányosság és gyermekjogok szempontjából is releváns. A dokumentumelemzés igazolta, hogy a PDA körüli diskurzusban nemcsak hiány, hanem lehetőség is rejlik. Annak a lehetősége, hogy egy marginalizált problémát tudományos közegbe helyezve tegyük láthatóvá, így is támogatva az érintettek társadalmi és oktatási integrációját.

Személyes reflexió: Jelen tanulmány nem csupán tudományos érdeklődésből született, hanem személyes érintettségéből fakadó, gyakorlati tapasztalatra épülő kutatási szándékból is. A szerzők szülőként éltek meg olyan helyzeteket, amelyek során gyermekeik viselkedése nem illeszkedett a hagyományos fejlődési normákba vagy diagnosztikai kategóriákba, mégis világosan érzékelhető volt az elvárásokkal szembeni szélsőséges érzékenység, az autonómia-harc és az ebből fakadó szorongás. Ez az élmény vezette a szerzőket arra, hogy keressék azokat a fogalmi és gyakorlati kapaszkodókat, amelyek segítségével értelmezhetővé válik a viselkedés, és amelyek lehetőséget nyújtanak a pedagógiai támogatásra – nem megbélyegző módon, hanem méltányosan, érzékenyen. A dokumentumelemzés során világossá vált, hogy a PDA fogalma egyelőre periférián helyezkedik el a hazai tudományos diskurzusban, keveredik az ASD fogalmával, ugyanakkor szülői és pedagógusi közösségekben már formálódik egy olyan nyelv és tapasztalati tudás, amely érdemes a tudományos figyelemre. E tanulmány első lépésként kíván hozzájárulni ahhoz, hogy a PDA – mint diagnosztikai határkategória, pedagógiai kihívás és társadalmi valóság – láthatóvá váljon a magyar gyógypedagógiai és pszichológiai térben. Bízunk benne, hogy ez az írás nemcsak segítséget nyújt más érintetteknek – szülőknél, szakembereknek,

pedagógusoknak –, hanem ösztönzést is ad a további tudományos vizsgálatok és párbeszéd elindításához. Meglátásunk, hogy bár a diagnosztizálás nem nyújt minden esetben segítséget sem a szülőknek sem pedig a szakemberek számára, azonban a megalapozott és tudományos igényű ismeretkövetítés már önmagában is előrelépés lehet.

Támogatók

A kutatást a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Karán működő Kvalitatív- és Kevert Eljárások Módszertani Kutatócsoport támogatta a fiatal kutatókat és a posztdoktori kutatásokat is támogató műhelytevékenységei keretein belül.

Irodalom

- Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: Towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19–32. DOI <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>
- Atkinson, P., & Coffey, A. (2011). Analysing documentary realities. In D. Silverman (Ed.), *Qualitative Research* (3rd ed., pp. 77–92). London: SAGE.
- Balázs, K. (2022). A PDA, vagyis a kóros elvárásckerülés kezelése. ([Link](#)) [2025.07.22.]
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. DOI <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. DOI <https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a>
- Christie, P., Duncan, M., Fidler, R., & Healy, Z. (2012). *Understanding Pathological Demand Avoidance Syndrome in Children: A Guide for Parents, Teachers and Other Professionals*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Csemetefejleszto.hu. (2021). A PDA tünetegyüttes diagnosztikai kritériumainak kifejtése (1–4). ([Link](#)) [2025.07.22.]
- Greenhalgh, T. (2014). Evidence based medicine: a movement in crisis? *BMJ*, 348, g3725. DOI <https://doi.org/10.1136/bmj.g3725>

- Levac, D., Colquhoun, H., & O'Brien, K. K. (2010). Scoping studies: Advancing the methodology. *Implementation Science*, 5, 69. DOI <https://doi.org/10.1186/1748-5908-5-69>
- Mező, K. (2023). Az integráltan nevelt autizmus spektrum zavarral élő gyermekek óvodai ellátása. In L. Benda (Szerk.), *Egyéni fejlesztés, személyre szabott nevelés* (pp. 1–34). Raabe Klett Kiadó.
- Newson, E., Le Maréchal, K., & David, C. (2003). Pathological demand avoidance syndrome: A necessary distinction within the pervasive developmental disorders. *Archives of Disease in Childhood*, 88(7), 595–600. DOI <https://doi.org/10.1136/adc.88.7.595>
- O'Nions, E., Christie, P., Gould, J., Viding, E., & Happé, F. (2014). Development of the 'Extreme Demand Avoidance Questionnaire' (EDA-Q): Preliminary observations on a trait measure for PDA. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 55(7), 758–765. DOI <https://doi.org/10.1111/jcpp.12249>
- O'Nions, E., Viding, E., Greven, C. U., Ronald, A., & Happé, F. (2015). Pathological demand avoidance: Exploring the behavioural profile. *Autism*, 20(4), 434–445. DOI <https://doi.org/10.1177/1362361315596724>
- Paez, A. (2017). Grey literature: An important resource in systematic reviews. *Journal of Evidence-Based Medicine*, 10(3), 233–240. DOI <https://doi.org/10.1111/jebm.12266>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- PDA Society. (2023). *What is PDA?* ([Link](#)) [2025.07.22.]
- Phillips, N., & Hardy, C. (2002). *Discourse Analysis: Investigating Processes of Social Construction*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Popay, J., Roberts, H., Sowden, A., et al. (2006). *Guidance on the Conduct of Narrative Synthesis in Systematic Reviews*. ESRC Research Methods Programme.
- Porges, S. W. (2021). *Útmutató a polivágális elmélethez: A testtudatos biztonságélmény felé* (B. Buda, Ford.). Budapest: Ursus Libris.
- Prior, L. (2003). *Using Documents in Social Research*. London: SAGE.
- Rapley, T. (2007). *Doing Conversation, Discourse and Document Analysis*. London: SAGE.
- Skatulya.hu. (2021). A túlérzékeny idegi észlelés állhat a PDA középpontjában. ([Link](#)) [2025.07.22.]